

huisarts en weten- schap

MAANDBLAD VAN HET
NEDERLANDS HUISARTSEN
GENOOTSCHAP

Redactioneel: Een mislukt groepsonderzoek

Verwondering staat aan het begin van elk wetenschappelijk onderzoek. Wanneer een onderzoek tot een goed einde is gebracht, impliceert dat een publikatie, waarin verslag van de resultaten van het onderzoek wordt uitgebracht. Het is onbekend hoeveel onderzoekingen worden opgezet, welke nimmer de laatste fase — die van publikatie — bereiken. Het komt vrijwel nimmer voor dat aan een mislukt onderzoek een beschouwing wordt gewijd.*

In „Een mislukt groepsonderzoek” — dit nummer pagina 302 — heeft de auteur de resultaten van zijn bespiegelingen waarom dit onderzoek mislukte — ook hier is sprake van verwondering — neergelegd. Dit initiatief verdient bewondering en waardering. Auteur hoopt ongetwijfeld onder meer met zijn beschouwingen er toe bij te dragen adspirant-onderzoekers te wijzen op de vele problemen, die met name aan het groepsonderzoek kleven. Hij is hierin onzes inziens geslaagd, te meer daar hij door citaten van enkele auteurs, die in de afgelopen jaren in ons tijdschrift over wetenschappelijk onderzoek publiceerden, nog eens de aandacht vestigt op de zo belangrijke basiseisen waaraan het wetenschappelijk (groeps) onderzoek dient te voldoen. Niettemin menen wij dat daarnaast in kritische zin enkele kanttekeningen bij deze beschouwing van *Antvelink* op hun plaats zijn.

De vraagstelling van auteur luidt: „Wat kan de oorzaak zijn geweest van het feit dat dit onderzoek, dat in het begin zo veelbelovend scheen, is doodgelopen?” De conclusie waartoe hij komt luidt:

„De oorzaken van het mislukken lijken niet te zijn gelegen in de aard en opzet van het onderzoek; zij zullen elders moeten worden gezocht en wel in de groep zelf”. Ter wille van de plaatsruimte moeten wij ons beperken, weshalve wij ons slechts tot enkele opmerkingen betreffende het eerste gedeelte van de conclusie — dat aard en opzet van het onderzoek niet de oorzaak van het mislukken lijken te zijn geweest — willen bepalen.

Het onderwerp van het bewuste onderzoek betrof „de spoedboodschappen in de algemene praktijk”. Een dergelijk onderwerp rubriceert men als een algemeen oriënterend of een inventariserend onderzoek. *Doelman* acht dit soort research uit wetenschappelijk oogpunt niet elegant, het vraagt veel werk en levert in het algemeen betrekkelijk weinig bruikbare conclusies op. De wijze waarop men een dergelijk onderwerp benadert wordt betiteld met extensief onderzoek: hierbij doet men een groot aantal waarnemingen, waarbij men bijvoorbeeld vóórkomen van eigenschappen vaststelt. Bij de bewerking van de verkregen gegevens is ten slotte het vaststellen van correlaties en het berekenen van significantie belangrijk, hoewel deze worden overschaduwd door de rol, welke het gezonde verstand speelt bij het op grond van significante correlaties postuleren van causale relaties tussen de onderzochte verschijnselen. Op grond hiervan beklemt *Doelman* de noodzaak alvorens te beginnen, opzet, te verwachten uitkomsten, wijze van verzamelen en wijze van bewerking met een statisticus te bespreken. Het Nederlands Huisartsen Genootschap heeft in zijn Commissie Wetenschappelijk Onderzoek een orgaan dat bij uitstek competent is onderzoekers als adviseur bij te staan. In het onderhavige geval schijnt dit niet gebeurd te zijn. Waarschijnlijk is hieraan te wijten, dat onder

* Het eerste artikel dat op dit gebied ooit in ons tijdschrift verscheen was van F. A. Nelemans, Een technisch mislukt onderzoek met ethacrynezuur (1967) huisarts en wetenschap 10, 86.

meer de vraagstelling niet exact was geformuleerd, de observatieperiode van te voren niet precies was vastgesteld, het proefonderzoek te kort was en de literatuurstudie niet aan het onderzoek was voorafgegaan.

Op het volgende zij hier nog gewezen. Onder de zeventien vragen waren „enkele vragen wat moeilijker, omdat zij de subjectieve indrukken van de arts betroffen, bijvoorbeeld de vraag „Was spoed gerechtvaardigd?” „Het begrip „gerechtvaardigd” werd in dit verband vrij ruim geïnterpreteerd”. Wij menen hier een fout in de opzet te signaleren, die mogelijk is onderschat. Het betreft de omschrijving van enkele begrippen, welke in het onderzoek werden gehanteerd, namelijk die van spoedboodschap en spoedgeval. Spoedgeval werd gedefinieerd als: „die gevallen . . . waarin spoedige geneeskundige hulp levensgevaar van de patiënt kan afdwenden of althans ernstige schade kan voorkomen”. Spoedboodschap werd omschreven als: „een boodschap die de arts zo dringend voorkomt — gezien zijn bekendheid met de patiënt en de omstandigheden — dat hij, gesteld dat deze boodschap tijdens het spreekuur zou komen, direct gevolg eraan zou geven.” „Rechtvaardiging” van de spoed werd niet alleen in „echte spoedgevallen” aangenomen, maar ook in die gevallen, waarin verlichting van pijn was gewenst en waarin de patiënt of zijn omgeving min of meer in paniek was.

Het in verband brengen van spoedboodschappen met spoedgevallen is blijkbaar — hoe tegenstrijdig dit moge klinken — een hachelijke zaak. Dit komt omdat de spoed-factor van een boodschap voorna-

melijk door de patiënt, respectievelijk diens omgeving wordt bepaald, terwijl het al dan niet voldoen van een bepaald ziektegeval aan de definitie spoedgeval uitsluitend door de arts wordt bepaald. Het is in dit verband dan ook irrelevant te onderzoeken of in geval van spoedboodschap de spoed „gerechtvaardigd” is. Men kan stellen: als de patiënt of diens omgeving in de boodschap duidelijk laat doorklinken dat men meent dat spoed nodig is, dan is er a fortiori sprake van een spoedboodschap. Iedere ervaren huisarts kan de ondervinding hebben dat de tolerantiedrempel ten aanzien van de factor spoed in zake ziektegevallen bij de bevolking heel verschillend is. De vraagstelling had dan ook moeten luiden: Betrof deze spoedboodschap een spoedgeval? Hierbij zij aangetekend dat de definitie van spoedgeval onzes inziens ten aanzien van hevige pijn en paniek diende te worden aangevuld.

Wij spreken de hoop uit dat „het groepje in en om Gouda” in het nieuwe seizoen de moed kan opbrengen dit ongetwijfeld interessante onderwerp opnieuw — met adequate begeleiding — aan te vatten en dit keer tot een goed einde te brengen. Het in 1956 door 21 Zwolse huisartsen verrichtte onderzoek naar morbiditeit en verrichtingspercentage bij avond- en nachtvisites moge tot voorbeeld strekken (*Hogerzeil*).

H.

Antvelink, J. G. (1968) huisarts en wetenschap 11, 302.

Doeleman, F. (1957) huisarts en wetenschap 1, 21.

Hogerzeil, H. H. W. (1957) huisarts en wetenschap 1, 25.

Een mislukt groepsonderzoek

DOOR J. G. ANTVELINK, HUISARTS TE SCHOONHOVEN

Wetenschappelijk onderzoek door huisartsen, het leek zo mooi en wij wilden er gaarne aan meedoen. Wij zouden ons meer en beter voelen en als huisarts zouden ook wij in de wereld der wetenschap iets kunnen gaan betekenen. Zo gaven wij ons op voor het grote verloskunde-onderzoek van het Nederlands Huisartsen Genootschap (N.H.G.), voor het abortusonderzoek enzovoort. Maar toch, helemaal bevredigen deed het ons niet. Want wat deden wij eigenlijk anders dan materiaal aandraagen dat door anderen werd bewerkt en verwerkt in hun dissertaties en andere publikaties? Wij wilden zelf wat doen.

Wij, dat is een deel van het groepje N.H.G.-leden in en om Gouda. Vanaf de oprichting van het N.H.G. kwamen wij maandelijks bijeen, wij hielden zelf een inleiding of een specialist werd gevraagd om te spreken. Het waren plezierige avonden met

Samenvatting. Beschreven wordt hoe in een N.H.G.-groep een onderzoek werd georganiseerd. Hoewel men meende dat het goed was opgezet, mislukte het onderzoek niettemin. Getracht wordt een aantal factoren aan te geven dat tot het mislukken heeft geleid. Tenslotte worden enkele resultaten van dit onderzoek — betreffende spoedboodschappen in de huisartspraktijk — vermeld.

een redelijk goede opkomst. Het gebodene op medisch gebied was goed en de gezelligheid groot zodat wij na afloop met het gevoel een goed beste-
de avond te hebben gehad weer de polder introkken en in de beslommeringen van de dagelijkse praktijk doken. Het seizoen werd besloten met een entente met de dames en na de vakanties begonnen